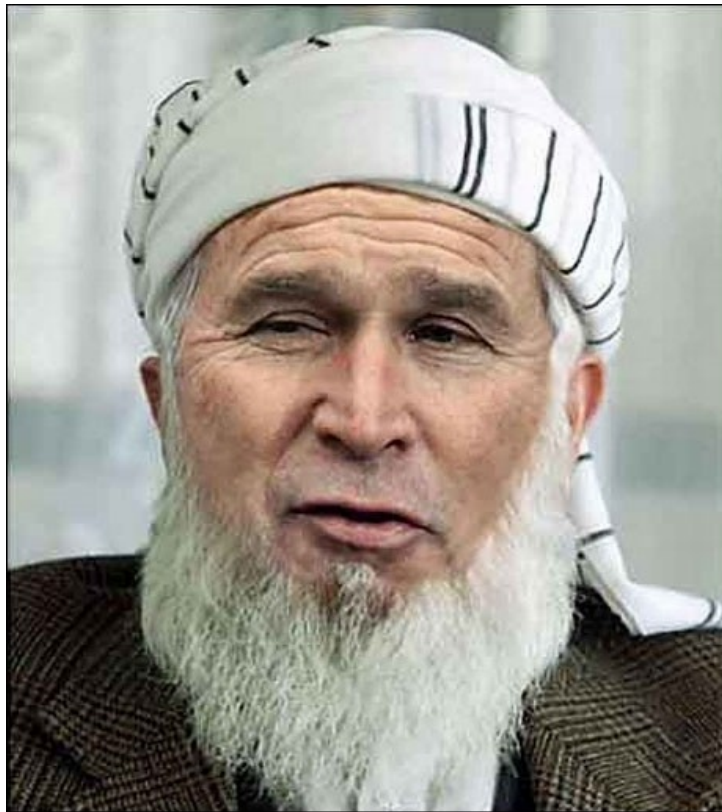


Referat pri predmetu sociologija

# DRUŽBENA MOČ IN OBLAST



# UVOD

V referatu vam bom predstavil nekaj osnovnih stvari, ki se tičejo družbene moči n oblasti. Najprej si bomo pogledali na kakšne načine se ta moč izraža, nato nekaj okoli tega kako se deli oblast in za konec še nekaj malega o politiki.

# DRUŽBENA MOČ IN NJENO IZRAŽANJE

## Kaj je moč?

- Je sposobnost, da svoje interese uveljavimo kljub nasprotovanju drugih.
- Je sposobnost vplivati na druge ljudi tako, da se vedejo in delujejo na način, ki zadovoljuje naše želje.
- Pomeni tudi zmožnost, da spreminjamo prepričanja, čustva ali celo identiteto teh ljudi.

Ljudje posledice moči in nemoči doživljamo v našem vsakdanjiku, npr. v družini, v šoli, na delovnem mestu, v odnosih z zdravniki ali poštnimi uslužbenci.

## Kako si zagotovimo to moč?

Poznamo dva načina. Prvi način je s pomočjo prisile, drugi pa je bolj prefinjen, priznavanje avtoritete.

AVTORITETA - ugled ali vpliv, ki izhaja iz vodilnega položaja, moči, znanja. Kdor uživa ta ugled govorimo, da ima avtoriteto.

AVTORITATIVNOST - lastnost, značilnost avtoritativnega človeka

Ko govorimo o prisili, govorimo o uporabi nasilja. To je najbolj preprosta metoda vendar ne najbolj uspešna. Moč, ki temelji na prisili in nasilju, je v glavnem nestabilna in začasna. Ljudje je ponavadi ne sprejemajo, ampak se ji podrejajo zaradi strahu. Zato da se taka moč obdrži je potrebna neprestana uporaba nasilja.

Moč pa lahko prepustimo tudi nekaterim ljudem, ki jim priznavamo pravice do odločitev, vodenja,... Prepričani smo, da delujejo v našo korist in da poznajo najboljše rešitve za nas. Pravimo, da takim ljudem podeljemo avtoriteto.

Taka moč je za ljudi sprejemljiva in pravična ter zato družbeno upravičena. Ko enkrat ta moč doseže legitimnost, govorimo o oblasti.

LEGITIMNO – zakonito, dovoljeno, sprejemljivo

# RAZLAGE DRUŽBENE MOČI

## 1. Funkcionalistični pristop

Funkcionalisti menijo, da je moč sposobnost celotne družbe in ne enega posameznika, da dosežejo tiste cilje, ki so skupni vsem članom družbe. Uporaba take moči pomeni, da vsi dobivajo. Pri vodenju zahtevnejše organizacije nekateri pridobijo vodstvo, drugi pa se jim podrejajo. Takšna moč zato pridobi obliko oblasti, vendar je zaradi doseganja skupnih ciljev legitimna.

## 2. Marksistični pristop

Predpostavlja, da je moč skoncentrirana v rokah določene skupine na račun ostalih članov družbe. Ta dominantna skupina uporablja svojo moč, da uveljavi svoje interese, ki so v nasprotju z interesi ostalih članov družbe. Ta moč izhaja iz ekonomske moči in je nelegitimna, saj se je treba podrežati. Takšni ljudje imajo vpliv tudi na drugih področjih, kot je šolstvo, družina, sodstvo, politika, ... Pri takem pristopu pravimo, da ima največjo moč tista skupina, ki ima največ bogastva in največ vpliva, čeprav ni neposredno vključena v proces sprejemanja odločitev.

DOMINANTNOST - prevlada, nadvlada

SKONCENTRIRANOST - osredotočenost

## 3. Elitistični pristop

Za večino pristašev elitističnega pristopa je značilno, da predpostavljajo, da so elite, ki posedujejo moč, neizbežne in jih najdemo v vseh družbah. Ta pristop izhaja iz del italijanskih sociologov Vilfrida Parete in Gaetana Mosce s konca 19. stoletja in začetka 20. stoletja.

## 4. Pluralistični pristop

Značilno je, da v sodobni družbi obstaja mnogo različnih družbenih skupin z različnimi interesi. Prisotno je tekmovanje med skupinami. Nobena od teh skupin nima v naprej določenega dominantnega položaja, zato se skupine med seboj dogovarjajo, sprejemajo kompromise, iščejo zaveznike, ... Običajno se take skupine vključujejo v politiko. Ljudje svojih interesov ne izražajo neposredno, ampak jih zastopajo maloštevilni predstavniki. Ti vodje so elite.

ELITA - posamezniki, ki izstopajo po družbenem položaju, pomembnosti, kakovosti

## DELITEV OBLASTI

Oblast delimo v tri podskupine.

### 1. Karizmatična oblast

Ljudje se tej vrsti oblasti podrejajo zato, ker so prepričani, da njihovi nosilci posedujejo nadčloveške ali vsaj izjemne lastnosti. Gre za močno čustveno povezanost med vodjo in privrženci ter učenci, ki je značilna predvsem za prelomna in kritična družbena obdobja. To so ponavadi preroki, vojni zmagovalci, politični heroji, ipd. katerim so ljudje hvaležni za doseženo. Take osebnosti so Buda, Hitler, Kristus, Tito, Castro,...

### 2. Tradicionalna oblast

Legitimnost utemeljuje na splošnem sprejemanju tradicije, na prepričanju, da je tako vedno bilo in da je tradicija sveta in nespremenljiva. Vladarji prav tako spoštujejo načelo tradicije, saj lahko izgubijo oblast. Oblast je osebna in se izraža kot neposredno podrejanje vodji in njegovim podrejenim. Značilna je za čas Egipčanov in fevdalcev, ponekod je prisotna tudi danes.

### 3. Racionalna oblast

Temelji na jasnih pravilih, zakonih in natančnih predpisih, ki določajo dolžnosti in pravice tistih, ki izvajajo posamezne funkcije oblasti. Oblast ni osebna, ampak izhaja iz točno določenih pooblastil. Značilna je za današnjo, moderno družbo. Racionalna oblast ni oblast ljudi, ampak oblast zakonov.

## DRŽAVA

Kaj tvori državo?

Državo predstavlja zapleten sistem političnih institucij, ki so dosegle relativno stabilno oblast na nekem področju, podpira pa jih pravni sistem z zakoni.

Država je v današnjem pomenu besede geografsko področje in neodvisna politična enota s svojo lastno vladavino, zakoni, pogosto tudi z ustavo, policijo, vojsko, davčnimi pravili in prebivalstvom. Izhaja iz 18. stoletja, ko se je na teoretskem področju jasno pokazalo razlikovanje med družbo kot tako - civilno družbo in njenim formalnim mehanizmom, ki omogoča delovanje - državo. Ta posega na vedno številnejša področja, kot so šolstvo, zdravstvo, ekonomija, s katerimi skuša uresničiti oblast.

## POLITIČNE STRANKE in INTERESNE SKUPINE

Politične stranke

Politična stranka je vsaka organizacija, ki skuša priti na oblast. Člani imajo ponavadi podobne vrednote in stališča do nekaterih družbenih vprašanj, vendar lahko pride tudi med njimi do nesoglasij. Pluralisti so prepričani, da so politične stranke predstavniki, saj morajo upoštevati interese volivcev. Tako stranke delujejo kot posredniki med ljudmi in oblastjo.

Javni interes je interes večine državljanov. V imenu državljanov ga oblikuje parlament in ga zapiše v zakone. Problem je, da je parlament pogosto sestavljen iz več političnih strank, ki vsaka zastopa svojo družbeno skupino in zato svoje, parcialne interese. Nastali javni interes je tako konsenz med političnimi strankami in zato ne najboljši. A taka je narava političnega odločanja v demokraciji. Bolj kot to je bistveno, da državljanji preko političnih strank preprečijo izvrševanje zakonov, ki je v škodo njihovega, javnega interesa.

KONSENZ - soglasje, privolitev

### Interesne skupine

Interesne skupine zastopajo posebne interese ožjih družbenih skupin. Glede na cilje svojega delovanja jih delimo na zaščitne (protektivne), ki ščitijo predvsem interese določenih družbenih skupin (sindikati, poklicna združenja, delodajalcev) in ciljne (promotivne), ki s svojim delovanjem predstavljajo določene družbene cilje (varovanje okolja, boj proti mučenju živali, drugačen življenjski slog).

### Razlike

	Politična stranka	Interesna skupina
Oblast	priti na oblast	pridobiti in ohraniti vpliv
Volitve	svoji programi in kandidati	podpora stranke ali kandidata
Interesi	širši in splošni	natančno določeni, ozko usmerjeni
Trajanje	trajnejše	razpadejo po osvojitvi interesa

# VOLILNO VEDENJE

Vsak volivec skuša dati svoj glas za tisto politično stranko za katero je prepričan, da bo kakorkoli najbolje skušala uveljaviti njegov interes.

Po Mooru na odločitev ljudi vpliva pet dejavnikov:

- razredna pripadnost volivcev: pripadnost družbenemu razredu ali delu razreda oblikuje stališča in interese ljudi, katere nato zastopajo politične stranke.
- področje prebivališča volivca: tudi področje, iz katerega izhaja volivec oblikuje njegov stil življenja, njegove potrebe in interese, ki jih tudi lahko vključijo stranke v svoje politične programe.
- zunanja podoba stranke ali kandidata: v času, ko nas vedno bolj obvladujejo javni mediji, ti v veliki meri ustvarjajo tudi javno podobo in mnenje, na podlagi katerih se volivci (predvsem pri instrumentalnem modelu volitev) odločajo.
- spol in starost volivcev: analize rezultatov kažejo, da se ljudje ne glede na druge dejavnike različno odločajo tudi glede na spol in starost.
- drugačnosti volivcev: rasna, nacionalna, verska ali druga drugačnost volivcev vpliva, da se ljudje odločajo za politične stranke, ki se v svojih programih zavzemajo za njihove interese.

## VIRI in LITERATURA

- Andreja Barle, Bojana Novak Fajfar, Alojz Pluško, Mirjam Počkar, Tanja Popit: *Uvod v sociologijo: Družbena moč in oblast*. Ljubljana: DZS, 1998
- Andreja Barle, Bojana Novak Fajfar, Mirjam Počkar, Tanja Popit: *Sociologija: Družbena moč in oblast*. Ljubljana, tiskarna JM, 1997
- Iskalnik GOOGLE